

א-10 רבי שמעון אומר:

כתוב בפרשת נזיר: "ואחר ישתה הנזיר יין".

כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים של הקרבנות, הותר הנזיר לשתות ביין ולהיטמא למתים.

גמרא:

תנו רבנן:

והיינו אחר כל המעשים [האמורים בתורה בפרשת תגלחת הטהרה] כולן, דהיינו הבאת כל הקרבנות תגלחת ותנופה, דברי רבי אליעזר. (1)

וחכמים אומרים: אפילו אחר מעשה יחידי, כגון זריקת דמו של אחד הקרבנות. (2)

ג. וב"ברכת ראש" כתב לבאר לשון התוספות שכתבו "לכאורה", דהיינו משום שבאמת הוא קצת דוחק, כיון דבמשנה לקמן מז א הובאה שיטת רבי אליעזר בלשון "דברי רבי אליעזר", ואילו שיטת החולק עליו הובאה בלשון "וחכמים אומרים", ואילו כאן הובאו דברי רבי אליעזר בסתם, ודברי החולקים בשם "רבי שמעון אומר", ומתוך כך היה מקום לומר שלא נחלקו כאן אלא למצוה מן המוכרח, אבל הן תנא קמא והן רבי שמעון מודים שאינו מעכב.

ד. ויש להוסיף, שלפי דברי התוספות לקמן מז א, הרי שלרבי אליעזר אינו יכול לגלח על קרבן אחד אלא אחר כל הקרבנות [היות ולא הותרה לו התגלחת עד אחר כל המעשים], ואילו במשנה לעיל מה א מבואר שהוא מגלח על השלמים או החטאת בלבד, ולא הזכיר רבי את שיטת רבי אליעזר כלל; וכן במשנה לקמן מו ב "גילח על הזבח" לא אתיא כרבי אליעזר המצריך את כל הקרבנות; וכן במשנה לעיל כח א סתם רבי שלא כרבי אליעזר, וכמבואר שם, שאין הבעל יכול להפך אחר שנזרק אחד מן הדמים, כיון שכבר הותרה האשה מאיסורי הנזירות, ואין כאן "נדרי עיניו נפש", והיינו דלא כרבי אליעזר כמבואר בגמרא שם, ואילו כאן הביא רבי את שיטת רבי אליעזר בסתם, ודברי חכמים בשם אומרם.

ה. ובפשוטו קשה אף לדעת הרמב"ם, שהרי אותה סתם משנה לעיל כח א לכאורה היא כדעת רבי שמעון שאפילו לכתחילה מותרת היא ביין,

שהרי מטעם זה שוב אינו יכול להפך, ואם מכל מקום יש מצוה למה לא יפך; ואילו כאן סתם רבי וחכמים החולקים על רבי שמעון! ? ואולם זה אינו, וכפי שהביא בחידושי מרן רי"ז הלוי בשם הירושלמי שם, דאפילו לחכמים החולקים על רבי שמעון במשנתנו, ואוסרים לכתחילה עד אחר המעשים כולם, מכל מקום אינו יכול להפך, ונתבאר יותר לעיל כח א, ראה שם.

1. לפי שיטת הרמב"ם שהובאה במשנה, וכפי שפירשה בחידושי מרן רי"ז הלוי, חלוק רבי אליעזר עם חכמים בבאיור הפסוק.

לדעת רבי אליעזר הרי הוא מעכב את היתר הנזירות, ואילו חכמים החולקים עליו לומדים מן הגזירה שוה שאינו מעכב אלא מעשה יחידי.

ומכל מקום, מודים הם ש"ואחר ישתה הנזיר יין" היינו אחר כל המעשים כולן, אלא שאינו אלא עשה ואינו מעכב את הפקעת הנזירות.

ולפי מה שביאר שם, עיקר יסודו של רבי אליעזר הוא מן המקרא שהובא בירושלמי: "וגלח הנזיר את שער ראש נזרו" - התורה תלתה לנזירות בשערו.

ופסוק זה הוא גילוי, לדעת רבי אליעזר - ל"ואחר ישתה הנזיר יין", שהוא לעכב. ואילו לדעת חכמים אינו אלא עשה למצוה.

2. על פי התוספות שכתבו "אף אחד מן הדמים, כדמשמע במתניתין [היינו מדברי רבי שמעון,

ממילא משמע אחר הקרבנות והתגלחת, שכן התגלחת כתובה בתורה אחר מעשה הקרבנות –

ואם כן אימא, אמור, רק עד דאיכא תרוייהו [עד שיהיו שתיהן] כל הקרבנות ותגלחת! (3)

ומשנינן: אי הכי, גזירה שוה למה לי [אם כן], למה הוצרכה הגזירה שוה! (4)

אמר רב:

תנופה של הזרוע בשילה מאיל השלמים ותנופת הלחם (5) בניזיר, מעכבת אותו מלשתות יין וליטמא למתים.

ומקשינן: אליבא דמאן [לשיטת חכמים או לשיטת רבי אליעזר] אמר רב שהתנופה מעכבת?!

ומפרשת הגמרא: מאי טעמייהו דרבנן?! והרי פשוטו של מקרא משמע, שאחר כל המעשים כולן ישתה הנזיר יין?!

כי כתיב הכא: "ואחר ישתה הנזיר יין" – וכתיב התם: "ונתן על כפי הנזיר, אחר התגלחו את נזרו" –

ואנו לומדים גזירה שוה "אחר אחר":

מה כמו התם – גבי תנופה – אחר מעשה יחיד, שהרי הכתוב לא הזכיר אלא את התגלחת, שהיא מעשה יחיד.

אף כאן – גבי היתר הנזיר לשתות יין – אחר מעשה יחיד, דהיינו אחד מן המעשים שבפרשת נזיר.

ומקשינן: והרי "אחר התגלחו את נזרו"

התוספות בקושיית הגמרא, אין מקום לקושייתו, שהרי הגילוח הוא קודם התנופה, וממילא נתמעטה התנופה.

4. א. כתב הרא"ש: ואם תאמר: איצטריך גזירה שוה למעוטי תנופה, [ראה סוגיית הגמרא בהמשך; וראה מה שנתבאר בהערה לעיל]?! ותירץ הרא"ש: כיון דאינו אלא שירי מצוה, אין צריך קרא למעטו דמסברא הוא ממועט.

ב. הקשה ב"קרן אורה", והרי יש לומר שהגזירה שוה באה למעט שאינו צריך את כל הקרבנות, אבל קרבן אחד [שלמים או חטאת, שהנזיר מגלח עליהן] והתגלחת שלאחריו, שמא הם מעכבים?! וראה שם מה שיישב.

5. בחידושי מרן רי"ז הלוי [נזירות ח א] כתב, דתנופת החזה והשוך ואמורי השלמים אינה מעכבת, ראה שם.

שהיא דעת חכמים בברייתא לשיטת התוספות], וכדנתי בפרק מי שאמר ושמע חבירו".

וכוונתם היא, שבמשנה לעיל כח א שנינו: "נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר". והטעם הוא - כמבואר בגמרא שם - משום שמשנה זו כדעת חכמים היא, שאחר זריקת אחד מן הדמים כבר הותרה האשה מכל איסורי הנזירות, ושוב אין כאן נדרי "עינוי נפש" שיוכל הבעל להפר לה, הרי מוכח שזריקת אחד מן הדמים היא שמתרת לפי חכמים.

3. לשון התוספות - על פי "ארזי הלבנון" - הוא: אימא עד דאיכא תרוייהו קרבנות ותגלחת דהא "אחר התגלחו" דאמר, אחר כל עבודת הקרבנות; ועל פי זה נתבאר בפנים.

והנה תירוץ הגמרא הוא: אי הכי גזירה שוה למה לי; והקשה הרא"ש: אולי באה הגזירה שוה למעט תנופה?! ולכאורה לפי פירוש

מצוה" היא, (7) ולכן גם אם היא לא נעשתה, אין היא מעכבת את הכפרה, ואם כן **הכא נמי** נאמר שלא **תעכב** התנופה את הנזיר מלהיות מותר מכל איסורי הנזירות. (8)

קא משמע לן רב, שלענין היתר הנזיר ביין, התנופה כן מעכבת.

ומקשינן: **ומי מעכבא** [האמנם כן שהתנופה מ-ב מעכבת לפי רבי אליעזר], על אף ששיירי מצוה היא?!

והתניא:

כתוב בסוף פרשת נזיר: "זאת תורת הנזיר", ללמד: **בין שיש לו כפים**, ויכול להניף, **ובין שאין לו כפים**, ואינו יכול להניף.

וקא סלקא דעתין, שכך היא כוונת הברייתא: כשם שאם אין לו כפים אינו מניף, שהרי אי אפשר לו להניף, (1) כך אם יש לו כפים, אינו מניף, לומר שאין התנופה מעכבת.

אילימא, אם נאמר **אליבא דרבנן** החולקים על רבי אליעזר ומתירים אותו אחר מעשה יחידי —

אי אפשר לומר כך.

כי אם **תגלחת** — שהיא בגוף הנזיר — **אמרי רבנן** שהיא לא **מעכבא**, **תנופה** — שאין מעכבת את הכפרה בכל מקום — **מיבעיא דלא מעכבא?! (6)**

אלא שמא תאמר **שאליבא דרבי אליעזר** אמר רב שתנופה מעכבא —

והרי **פשיטא** שלפי רבי אליעזר אומרים זאת, ולא הוצרך רב לומר זאת?!

דהאמר **רבי אליעזר**: "אחר מעשים כולם", ובכלל זה תנופה?!

ומשנינן: **מהו דתימא**, שמא תאמר, **כיון** דהתנופה **לענין כפרה** רק בגדר "שירי

שירי מצוה, כלומר: שלא עשאה, הרי כאילו לא כיפר שלא קיים מצוה מן המובחר, וכיפר דאין מעכבת, תוספות.

8. במשנתנו שנינו: ונותן על כפי הנזיר ומניפן, ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין וליטמא למתים, משמע לכאורה בהדיא ממשנתנו שהתנופה מעכבת, ואם כן מאי קא משמע לן רב? ובפשוטו יש מכאן סייעתא לשיטת הרמב"ם - הובאה בהערה במשנה - שדין משנתנו אינו אלא למצוה ואינו מעכב.

1. כי כשאין לו כפים אינו מניף על זרועו, היות ובתורה נאמר "ונתן על כפי הנזיר". וצריך לקיים כפי שנאמר בתורה ["בעינין קרא כדכתיב", ראה סנהדרין מה ב.]. כך נראה לבאר,

6. צריך ביאור: למה הוצרכה הגמרא ללמוד דבר זה מקל וחומר, והרי כיון שאמרו חכמים בברייתא "אחר מעשה יחידי", אם כן ממילא משמע דתנופה לא מעכבא, [ובמשנתנו נמי שנינו: כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים, הותר הנזיר לשתות יין וליטמא למתים?!]

וכעין המבואר כאן בגמרא איתא בעמוד ב, וכתבו שם התוספות [עמוד זה בד"ה ומי]: "אלא לרבנן דאמרי אחר מעשה יחידי, אחד מן הדמים קאמר אבל תנופה מעכבא", וביאור כוונתם הוא [כמבואר ברא"ש], שיש לפרש מה שאמרו חכמים "אחר מעשה יחידי" דהיינו אחר מעשה של קרבן אחד, ואולם אותו קרבן צריך שייעשו בו כל מעשיו כולל התנופה.

7. וכמבואר בזבחים ו ב, שאם עשה לתנופה